

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т.О. Піроженко; авт. кол.: О.М. Байєр, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : <https://surl.li/zidqxd>
2. Кротенко В. І., Савош І. В. Вплив мультиплікаційних фільмів на розвиток психіки дитини. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, 2022. (43). С. 115-123.
3. Крутій К. Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Наукові записки (Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка)*. 2013. № 3. С. 85-90.
4. Міненко О. О. Психологічний аналіз сучасної мультиплікаційної продукції та її вплив на психічний розвиток дитини. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*, 2023. № 41, С. 188-205.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.] ; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с. URL : <https://surl.cc/yxrmprn> __ (дата звернення 15.07.2025).

Деревецька Марія,

Здобувачка магістратури 2 р.н.

спец. 012 «Дошкільна освіта»

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Лілія Мельничук,

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний

університет імені акад. С. Дем'янука»

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПРАВИЛАМИ ПОВЕДІНКИ У СУСПІЛЬСТВІ

Соціалізація дитини, її адаптація до умов суспільного життя та формування елементарних норм поведінки набувають особливого значення у зв'язку зі змінами соціокультурного середовища,

спричиненими війною. Це створює потребу у формуванні в дітей дошкільного віку стійких моделей соціально прийнятної поведінки, які допоможуть їм почуватися захищено, взаємодіяти з іншими людьми на засадах поваги, толерантності та взаємодопомоги.

Використання дидактичних ігор у процесі ознайомлення дітей з правилами поведінки у суспільстві є надзвичайно ефективним педагогічним засобом, оскільки гра виступає провідною діяльністю дошкільного віку. Ігрова діяльність уможлиблює створення безпечного освітнього середовища, у якому дитина може відпрацьовувати різні моделі соціальної взаємодії, що особливо актуально в умовах підвищеної тривожності та психологічного напруження, спричинених війною.

Вагоме значення у контексті нашого дослідження мають наробки вітчизняних науковців: А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, Г. Люблінська, Т. Піроженко (щодо всебічного розвитку особистості дошкільника); Л. Венгер, В. Котирло, С. Кулачківська, С. Ладивір, В. Моляко, А. Сазонова (щодо гри як провідної діяльності в дошкільному віці).

Дидактичні ігри посідають чільне місце в системі виховання та навчання дітей дошкільного віку, оскільки вони поєднують у собі елементи навчання, виховання та гри, що є провідною діяльністю дитини у цей віковий період. Їхня роль у формуванні уявлень про правила поведінки у суспільстві є надзвичайно значущою, адже саме у грі дитина набуває перших соціальних навичок, вчиться взаємодіяти з однолітками та дорослими, засвоює моральні норми й правила співжиття [1].

Особливість дидактичних ігор полягає у їхній цілеспрямованій організації, що завжди передбачає наявність конкретної педагогічної мети та визначеного змісту, який має бути засвоєний дітьми. На відміну від сюжетно-рольових ігор, що виникають спонтанно та відображають індивідуальні інтереси дитини, дидактичні ігри є результатом спеціально спланованої педагогом діяльності, спрямованої на розширення знань і формування соціально значущих умінь. Їхня структура побудована таким чином, щоб у невимушеній, цікавій і доступній для дітей формі закладати основи елементарних уявлень про навколишній світ, включно з

нормами суспільного життя, етичними принципами та культурними традиціями [2].

У процесі використання дидактичних ігор дитина засвоює правила поведінки не шляхом прямого інструктування чи моралізаторства, а через активну діяльність, у якій вона сама стає учасником змодельованих життєвих ситуацій. Так, завдяки грі відбувається ознайомлення з елементарними нормами етикету: умінням вітатися, дякувати, поводитися за столом, звертатися до дорослих і однолітків. У контексті безпечної поведінки гра може відтворювати умови дорожнього руху, перебування в громадських місцях або спілкування з незнайомими людьми, де дитина вчиться обирати правильні дії та дотримуватися відповідних правил. Моральні вимоги стають зрозумілими і прийнятними для дітей саме тоді, коли вони не лише проголошуються вихователем, а й реалізуються у спільній ігровій діяльності: у ситуаціях розподілу ролей, виконання правил, узгодження спільних дій, подолання конфліктів [3].

Особливість дидактичних ігор полягає в тому, що вони організуються з певною навчальною метою та спрямовані на засвоєння дітьми конкретного змісту. У процесі їх використання діти мають можливість у доступній формі ознайомлюватися з правилами етикету, нормами безпечної поведінки, моральними вимогами та загальноприйнятими соціальними стандартами. Завдяки емоційній насиченості та ігровій мотивації дошкільники засвоюють ці знання не формально, а в умовах активної діяльності, що забезпечує їхнє глибше й триваліше закріплення [4].

Класифікація дидактичних ігор, спрямованих на формування уявлень про правила поведінки у дітей старшого дошкільного віку, ґрунтується на принципі поєднання навчальної мети з моделлю соціальної взаємодії, у якій дитина засвоює норми та правила суспільного життя. Враховуючи вікові особливості дітей старшого дошкільного віку, які вже володіють розвиненішим рівнем довільності, здатні до логічного мислення й усвідомленого контролю поведінки, такі ігри можна умовно поділити на кілька взаємопов'язаних груп, кожна з яких має своє специфічне призначення [1].

Першу групу становлять ігри, спрямовані на формування уявлень про норми культурно-побутової поведінки. У цих іграх діти навчаються правилам етикету, формам звертання до дорослих та ровесників, поведінці за столом, під час спільної діяльності або відпочинку. Вони відтворюють повсякденні ситуації («В гостях», «У магазині», «За обіднім столом»), у яких діти практично тренуються дотримуватися загальноприйнятих правил, поступово усвідомлюючи їхню цінність для налагодження гармонійних стосунків [1].

Другу групу складають ігри, орієнтовані на засвоєння норм безпечної поведінки. Це ігри-тренажери та сюжетні ігри, у яких моделюються ситуації на вулиці, у транспорті, в громадських місцях чи вдома. Такі ігри («Світлофор», «Безпечний перехід», «Хто подзвонив у двері?») сприяють формуванню в дітей початкової правової та життєвої компетентності: вони вчать розрізняти небезпечні й безпечні дії, правильно реагувати на потенційні загрози, підпорядковувати власну поведінку встановленим правилам [1].

Третю групу можна виокремити як ігри морально-етичного спрямування. Вони зорієнтовані на виховання у дітей співчуття, доброзичливості, здатності враховувати інтереси інших, дотримуватися колективних правил. Через ігрові ситуації («Поділися іграшкою», «Допоможемо другові», «Міст дружби») дошкільники засвоюють значення таких моральних категорій, як справедливість, чесність, дружба, взаємоповага. Саме ці ігри створюють основу для формування внутрішньої моральної регуляції поведінки [1].

Окрему групу становлять ігри, спрямовані на формування комунікативної культури та культури спілкування. Вони покликані навчити дітей правильно виражати власні думки, слухати співрозмовника, вести діалог, уникати конфліктів. У процесі таких ігор («Чарівний телефон», «Знайди добре слово», «Скажи правильно») діти старшого дошкільного віку оволодівають навичками конструктивного спілкування, що безпосередньо впливає на рівень їхньої соціальної компетентності [2].

Усі зазначені групи дидактичних ігор мають спільну характеристику – вони поєднують навчальний і виховний аспекти, забезпечуючи органічне засвоєння норм суспільної поведінки через практичну діяльність. Водночас вони відрізняються за змістом, зосередженістю на певному аспекті соціального розвитку та способом організації ігрової взаємодії. У цьому полягає їхня педагогічна цінність: кожна група ігор комплексно впливає на інтелектуальний, моральний та емоційний розвиток дітей старшого дошкільного віку, формуючи їхню готовність до життя у соціумі та подальшого навчання у школі.

Дидактична гра створює умови для моделювання різноманітних життєвих ситуацій, у яких діти вчаться діяти відповідно до певних правил. Наприклад, через сюжетні ігри вони можуть опановувати правила поведінки в транспорті, у магазині, у театрі, під час спілкування з дорослими та однолітками. У такий спосіб дитина не лише засвоює зовнішні форми поведінки, а й починає розуміти їхнє значення, усвідомлювати потребу дотримання соціальних норм як запоруки гармонійних стосунків із людьми [3].

Завдяки дидактичним іграм розвивається не лише соціальна компетентність, але й емоційно-вольова сфера дитини. В умовах гри діти дошкільного віку набувають умінь співпереживати, виявляти доброзичливість, контролювати власні емоції та поведінку. Водночас у них формується почуття відповідальності за власні дії, уміння враховувати інтереси інших, дотримуватися правил колективної взаємодії. Ці якості становлять основу подальшої адаптації дитини у шкільному середовищі та суспільстві загалом [4].

Таким чином, дидактична гра не лише транслює дітям певні знання про правила етикету, безпечної поведінки чи моральні норми, а й занурює їх у контекст практичного застосування цих правил. У результаті формується не формальне, поверхове розуміння, а усвідомлений досвід, що закріплюється завдяки повторюваним діям, емоційному підкріпленню та позитивним результатам взаємодії з дорослими й однолітками. Це дозволяє говорити про дидактичну гру як про інтегративний педагогічний

засіб, що поєднує навчання й виховання, сприяючи цілісному розвитку дитини та формуванню у неї соціально значущих компетентностей.

Список використаних джерел

1. Веремчук О., Іванюк О., Луцакевич О. Разом граємось, тривоги не лякаємось! : ігри в укритті для дітей дошкільних груп. *Дошкільне виховання*. 2022. № 10. С. 13-15.

2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін. ; наук. ред. А. М. Богуш; за заг. ред. Н. В. Гавриш. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

3. Карасьова К. В., Піроженко Т. І. Самодіяльні ігри дитини. Київ : Шкільний світ, 2011. 128 с.

4. Рогальська-Яблонська І. П. Соціалізація та виховання особистості в дошкільному дитинстві : теоретичні аспекти та методичний супровід : монографія / наук. ред. І. П. Рогальська-Яблонська ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Жовтий О. О., 2013. 334 с.

*Зубчик Наталія,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Тамара Пагута,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

КРИТЕРІАЛЬНО-РІВНЕВА ХАРАКТЕРИСТИКА СФОРМОВАНOSTІ УВАГИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діагностика уваги та зосередженості у дітей старшого дошкільного віку є важливою умовою успішної підготовки до навчання у школі, оскільки саме на цьому етапі відбувається перехід від переважно ігрової до навчальної діяльності. Готовність дитини до шкільного навчання визначається не лише рівнем сформованості знань і навичок, а передусім розвитком довільної уваги, здатністю зосереджуватися на завданні, керувати власною поведінкою та контролювати результат діяльності. Недостатній розвиток цих психічних процесів зумовлює труднощі у сприйнятті й виконанні інструкцій, призводить до низького рівня самоконтролю, підвищеної відволікання та невміння доводити розпочату справу до